

Asia: VN/34874/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntien varautumisen yleistä ohjausta ja seuranta koskevasta muutosehdotuksesta (10 §)

-

Näkemyksenne vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämistä koskevista muutosehdotuksista (26-28 §)

Nuorisovaltuuston lausunto kuntalain muuttamisesta

Lausunto kuntalain uudistamisesta nuorisovaltuustojen näkökulmasta

Kuntalain uudistaminen on tarpeellinen ja ajankohtainen hanke. Nuorisovaltuustoja koskeva sääntely kaipaa päivitystä, sillä edellisestä uudistuksesta on kulunut yli kymmenen vuotta. Nykyinen lainsäädäntö on osoittautunut tulkinnanvaraiseksi, mikä on johtanut merkittäviin kuntakohtaisiin eroihin nuorten vaikuttamismahdollisuuksissa. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä.

Vaikka esityksen tavoitteet – nuorisovaltuustojen aseman vahvistaminen ja oikeustilan selkeyttäminen – ovat kannatettavia, ehdotetut toimenpiteet eivät saavuta näitä tavoitteita. Päinvastoin, esitys sisältää riskejä, jotka voivat heikentää nuorten vaikutusmahdollisuuksia nykyisestä.

Keskeinen ongelma liittyy nuorisovaltuustojen aloiteoikeuteen. Esityksessä aloiteoikeus sidottaisiin kuntalaisaloitteeseen, vaikka nuorisovaltuustoilla on jo nykyisin monin paikoin suora aloiteoikeus valtuustoon. Muutos ei siis tuo uusia vaikuttamisen keinoja, eikä vahvista nuorten asemaa päätöksenteossa.

Sen sijaan on olemassa todellinen riski, että kuntalaisaloitetta aletaan tulkita riittäväksi kanavaksi myös niissä kunnissa, joissa nuorisovaltuustoilla on tällä hetkellä vahvempi asema. Koska suoraa aloiteoikeutta ei kirjata lakitekstiin, kunnissa voidaan vedota lakiin ja kaventaa nuorisovaltuustojen oikeuksia. Tällainen kehitys olisi ristiriidassa esityksen tavoitteiden kanssa.

Ratkaisu on selkeä: lakiin tulee kirjata nuorisovaltuustojen suora aloiteoikeus. Tämä tarkoittaisi, että nuorisovaltuustojen tekemät aloitteet käsitellään samalla tavoin kuin valtuutettujen aloitteet. Näin varmistetaan, että nuorten näkemykset saavat aidosti poliittista käsittelyä eivätkä jää hallinnollisten prosessien varjoon.

Tälle on vahvat perusteet. Alle 18-vuotiailla ei ole äänioikeutta kuntavaaleissa, joten nuorisovaltuustot ovat monille ainoa vaikuttamiskanava. Niiden aseman tulee olla vahva, selkeä ja yhdenmukainen koko maassa. Kuntalaisaloite on tarkoitettu yksittäisille kuntalaisille – ei lakisääteiselle vaikuttamistoimielimelle.

Myös käytännön kokemukset tukevat suoraa aloiteoikeutta. Siellä missä se on käytössä, nuorisovaltuustot hyödyntävät sitä aktiivisesti. Kuntalaisaloitetta käytetään harvoin, koska sitä ei koeta yhtä vaikuttavaksi. Tämä osoittaa, että kaikki osallistumiskanavat eivät ole keskenään samanarvoisia.

Nykytilanne pakottaa nuorisovaltuustoja myös kiertoteihin, kuten aloitteiden tekemiseen valtuutettujen kautta. Tämä voi politisoida toimintaa ja hämärtää nuorisovaltuustojen roolia. Pahimmillaan nuorten työ jää näkymättömäksi. Lakimuutoksen tulisi purkaa tällaisia rakenteita, ei vahvistaa niitä.

Esityksen vaikutusarvioita on myös syytä tarkastella kriittisesti. Vaikutusmahdollisuuksien väitetään lisääntyvän, vaikka aloitteiden määrän ei arvioida kasvavan. Tämä on ristiriitaista: jos konkreettinen vaikuttaminen ei lisäännä, on vaikea nähdä, miten vaikutusmahdollisuudet vahvistuvat.

Hallinnollisen työn lisääntyminen ei voi olla peruste nuorten oikeuksien rajaamiselle. Osallisuus edellyttää rakenteita, ja rakenteet vaativat resursseja. Kyse on arvovalinnasta.

Selkeä valtakunnallinen sääntely hyödyttäisi kaikkia: se vähentäisi tulkintaeroja, selkeyttäisi hallintoa ja mahdollistaisi sen, että nuorisovaltuustot voivat keskittyä ydintehtäväänsä – nuorten asioiden edistämiseen.

Jos nuorten osallistumista halutaan aidosti vahvistaa, siihen on myös sitouduttava. Nuorisovaltuustojen suoran aloiteoikeuden kirjaaminen lakiin ei ole radikaali vaatimus, vaan välttämätön askel toimivamman ja yhdenvertaisemmän demokratian suuntaan.

Varsinais-Suomen alueen nuorisovaltuustojen,

Turun nuorisovaltuusto

Kemiönsaaren nuorisovaltuusto

Liedon nuorisovaltuusto

Maskun nuorisovaltuusto

Mynämäen nuorten vaikuttajaryhmä

Naantalin nuorisovaltuusto

Nousiaisten nuorisovaltuusto

Oripään nuorisovaltuusto

Paimion nuorisovaltuusto

Pöytyän nuorisovaltuusto

Raision nuorisovaltuusto

Ruskon nuorisovaltuusto

Salon nuorisovaltuusto,

puolesta

Aapo Tuominen

Turun nuorisovaltuuston puheenjohtaja

Näkemyksenne konserniohjetta koskevasta muutosehdotuksesta (47 §)

-

Näkemyksenne kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevista muutosehdotuksista (112 ja 115 §)

-

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista

-

Muut huomionne esitysluonnoksesta

-

Kaarnikko Heidi
Turun nuorisovaltuusto